

หลักการเลือกสื่อและกิจกรรมในชั้นเรียน

=====

กึ่งฟ้า และสุลัดดา (2545) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนจะต้องเปลี่ยนจาก “การให้ความรู้” ไปสู่ “การก่อให้เกิดการเรียนรู้” ดังนั้นวิธีสอนจึงต้องเปลี่ยนจากการบรรยายอย่างเดียว และการสาธิตที่เป็นการป้อนความรู้ ไปสู่การจัดประสบการณ์จากสถานการณ์จริง ให้ผู้เรียนมีกิจกรรม ให้ซักถาม แลกเปลี่ยน อภิปราย เรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย สามารถเชื่อมโยงและสรุปความเข้าใจในเรื่องที่เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง โดยผู้เรียนจะต้องเป็นผู้แสวงหาและสร้างความรู้ด้วยตนเอง ดังนั้นบทบาทผู้สอนจึงต้องมีการปรับเปลี่ยน จากการแสวงหาความรู้และนำมาบรรยายแก่ผู้เรียน เป็นผู้อำนวยความสะดวก พยายามจัดเตรียมข้อมูล กิจกรรม และแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมให้กับผู้เรียน โดยผู้สอนจะเป็นผู้กระตุ้น เร่งเร้า ตั้งประเด็น คำถาม เพื่อชี้แนะให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ การเรียนรู้ปัจจุบันส่วนใหญ่มาจากโครงข่ายอินเทอร์เน็ต ค้นคว้าผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ ดังนั้นการตั้งประเด็นและคำสำคัญ เพื่อการค้นคว้า มีความสำคัญต่อการเข้าถึงแหล่งข้อมูล ทักษะการอ่าน การวิเคราะห์ และประมวลผลข้อมูล เพื่อให้เป็นองค์ความรู้ที่ต้องการจึงเป็นทักษะที่สำคัญในปัจจุบัน

อย่างไรก็ตามสื่อ กิจกรรมในชั้นเรียน และนวัตกรรมการสอนต่าง ๆ มากมายตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แต่ละวิธีจะมีลักษณะเฉพาะ มีจุดเด่นและข้อจำกัดหรือจุดด้อยแตกต่างกันไป ในที่นี้กล่าวถึงวิธีสอนพื้นฐานที่ยังคงนิยมใช้กันทั่วไป ได้แก่ การสอนแบบบรรยาย การสอนแบบอภิปราย การสอนแบบสัมมนา การสอนโดยการแสดงบทบาทสมมติ เป็นต้น

1. การสอนแบบบรรยาย

การสอนแบบบรรยาย (lecture) เป็นวิธีสอนที่เก่าแก่ที่สุด มีลักษณะที่สำคัญคือ ผู้สอนเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้แก่ผู้เรียนในรูปของการบอกเล่า หรืออธิบาย ผู้เรียนเป็นฝ่ายฟังอาจจดบันทึกสาระสำคัญ ถ้าเป็นการสอนแบบบรรยายล้วนในระหว่างการบรรยาย ผู้เรียนจะไม่มีโอกาสถามคำถามหรือวิพากษ์วิจารณ์ การบรรยายมักมุ่งถ่ายทอดความรู้ที่เป็นเนื้อหา เป็นหลัก การสอนแบบบรรยายมีประสิทธิภาพมีขั้นตอนเป็นลำดับ ดังต่อไปนี้

1.การเตรียม เป็นสิ่งที่มีความสำคัญมาก ถ้าเตรียมการสอนดีก็เท่ากับทำสำเร็จไปแล้วครึ่งหนึ่ง ในขั้นนี้จะต้องวางแผนการและเตรียมการสอนอย่างดีได้แก่ 1)พิจารณาและกำหนดจุดประสงค์ของการเรียนการสอนให้มีความแจ่มชัด 2)วิเคราะห์ผู้เรียน ในด้านภูมิหลัง ความรู้ ความสามารถ ความต้องการและความสนใจ นำข้อมูลดังกล่าวมาพิจารณาวางแผนการสอนให้เหมาะสม 3)ศึกษาเนื้อหาเรื่องที่ต้องบรรยายให้กว้างขวางและลึกซึ้ง จากตำรา เอกสารวิชาการ ร่วมกับประสบการณ์ของตนเอง 4)ทบทวนหรือเชื่อมโยงความรู้พื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการเรียนเรื่องนั้น 5)วางแผน กำหนดเค้าโครง จัดลำดับขั้นตอนของเนื้อหาเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ดีที่สุด 6)เตรียมภาษาที่จะใช้ในการบรรยาย ซึ่งควรมีเหตุผล เชื่อมโยงให้ผู้เรียนเข้าใจได้ง่าย 7) พิจารณาสื่อที่จะช่วยให้การบรรยายมีรสชาติ สนุกสนาน ชวนติดตาม เช่น เกร็ดความรู้ที่เกี่ยวข้องการอุปมาอุปไมย สถิติที่สำคัญ ผลการวิจัยหรือการค้นคว้าใหม่ ๆ ตัวอย่างคำถามต่าง ๆ ฯลฯ 8)เตรียมสื่อต่าง ๆ ที่จะช่วยดึงดูดความสนใจในปัจจุบันนิยมใช้สื่อ power point และเอกสารประกอบการบรรยาย 9)ในการวางแผนจะต้องคำนึงถึงความเหมาะสมในด้านเวลาเป็นสำคัญ 10)ซักซ้อมสอนจะให้ประโยชน์ในการปรับปรุงการเตรียมการสอนให้ดียิ่งขึ้นก่อนทำการสอนจริง 11)เตรียมวิธีการประเมินผลว่าจะใช้วิธีใดบ้าง เช่น การสังเกต การใช้คำถาม การใช้แบบทดสอบ ซึ่งจะต้องเตรียมให้พร้อมไว้ล่วงหน้า 12)ก่อนเวลาบรรยายควรเตรียมสถานที่ อุปกรณ์ต่าง ๆ ให้เรียบร้อย ตรวจสอบการใช้สื่อต่าง ๆ ว่าพร้อมที่จะใช้ได้ตามความต้องการ

2. ชั้นสอน/บรรยาย การเตรียมตัวมาดียังไม่เป็นการเพียงพอ จะต้องดำเนินการบรรยายให้ดีอีกด้วย มีข้อเสนอแนะสำหรับการสอนในขั้นนี้ดังนี้ 1) ทำตนให้มีชีวิตชีวา แสดงให้เห็นถึงความจริงจัง ความเชื่อมั่นในเรื่องที่จะบรรยาย 2)ควบคุมอารมณ์ไม่ให้เกิดการตื่นเต้น ประหม่า หรือเครียด แสดงความเป็นกันเอง ยิ้มแย้ม แจ่มใส 3) พูดด้วยเสียงที่เป็นธรรมชาติ ให้ดังพอที่ทุกคนได้ยินอย่างพอเหมาะ มีความชัดเจนชัดคำ ไม่เร็วเกินไปหรือช้าเกินไป มีการแปรเปลี่ยนน้ำเสียงและจังหวะเพื่อเน้นจุดสำคัญและเพื่อให้เป็นที่น่าสนใจ 4) ในขณะบรรยายใช้สายตามองผู้เรียน เพื่อแสดงให้เห็นว่าผู้สอนเห็นความสำคัญของผู้เรียน เป็นการเชื่อมความสัมพันธ์อันดี และเพื่อสังเกตความ

ผิดปกติที่ผู้สอนอาจต้องเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ ทั้งนี้จะต้องไม่มองเฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือมุมใดมุมหนึ่ง แต่จะพยายามมองให้ทั่วถึง 5)ไม่ควรเริ่มด้วยการบรรยายเนื้อหาสาระของบทเรียนทันที ควรเริ่มด้วยการเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมเข้ากับเรื่องที่จะเรียน ให้เค้าโครงของสิ่งที่เรียน ให้ผู้เรียนทราบจุดประสงค์ของบทเรียน และใช้เทคนิคการนำเข้าสู่บทเรียนที่เหมาะสม เช่น ยกเรื่องราวเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้อง ตั้งคำถามให้คิด ฯลฯ เป็นต้น 6)ดำเนินการบรรยายตามที่ได้เตรียมไว้ 7)หลีกเลี่ยงการบรรยายล้วน โดยถามคำถามระหว่างการบรรยาย ซึ่งอาจใช้คำถาม 2 ประเภท ประเภทแรกผู้สอนถามคำถาม หยุดชั่วขณะหนึ่งแล้วตอบคำถามนั่นเอง ประเภทที่สอง ผู้สอนถามคำถามแล้วให้ผู้เรียนตอบ คำถามประเภทหลังนอกจากจะกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดค้นหาคำตอบ แล้วยังช่วยให้ได้ข้อมูลสะท้อนกลับ เป็นการประเมินอย่างไม่เป็นทางการวิธีหนึ่งด้วย 8)ให้โอกาสแก่ผู้เรียนในการถามคำถามในเรื่องที่เรียน 9)ใช้อารมณ์ขันสร้างบรรยากาศที่สนุกในการเรียน โดยไม่ออกนอกเรื่องแต่เป็นผลดีต่อสาระและความมุ่งหมายของการบรรยาย 10) สลับด้วยเทคนิคการสอนกลุ่มย่อย และเทคนิคอื่นๆ เช่น การระดมความคิด การอภิปราย การอภิปรายหนึ่งต่อหนึ่ง ฯลฯ 11)ให้ผู้เรียนได้ทำแบบฝึกหัด หลังจากบรรยายไประยะหนึ่งจะช่วยเปลี่ยนบรรยากาศและช่วยให้ได้ข้อมูลสะท้อนกลับ 12)หลังจากบรรยายแต่ละครั้ง คิดทบทวนถึงจุดเด่นจุดด้อยและคิดหาวิธีปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นในครั้งต่อไป

ข้อดีของการบรรยาย พอสรุปได้ดังนี้ 1)ประหยัด เพราะสามารถใช้สอนกับผู้เรียนจำนวนมากๆ ได้ 2)ผู้สอนสามารถนำเอาจุดเด่นจากตำราหลายๆ เล่มมาประมวล บูรณาการ หรือย่อไว้ในบรรยายได้เป็นอย่างดี 3)ในเนื้อหาที่ยุกยัก การอธิบายจะสามารถทำให้เกิดความเข้าใจได้อย่างรวดเร็วและใช้เวลาสั้นกว่าการค้นคว้าด้วยตนเอง ซึ่งอาจยุกยักและอาจไม่เข้าใจเท่าที่ควร 4)ผู้เรียนได้มีโอกาสรับฟังความคิดเห็นจากผู้สอนซึ่งเป็นผู้รู้และมีความเชี่ยวชาญในเนื้อหานั้นๆ และผู้เรียนเกิดแรงจูงใจจากการฟังผู้รู้ในสาขาวิชานั้นๆ

ข้อจำกัดหรือจุดด้อย การสอนแบบบรรยายมักขาดประสิทธิภาพได้ง่าย เนื่องจากสาเหตุดังต่อไปนี้ 1)การใช้เทคนิคบรรยายบ่อยเกินไป ควรพิจารณาความเหมาะสมของเนื้อหา ลักษณะผู้เรียน 2)ผู้สอนที่ไม่มี การวางแผนหรือเตรียมการสอน/บรรยายมาเป็นอย่างดีย่อมทำให้การบรรยายขาดประสิทธิภาพ 3)การบรรยายนานผู้ฟังขาดสมาธิและน่าเบื่อ 4)การบรรยายมักขาดประสิทธิภาพหากไม่มีการใช้สื่อ โสตทัศนูปกรณ์ที่เหมาะสม ควรใช้เทคนิคหรือกิจกรรมอื่น ๆ สลับกับการบรรยาย 5)การบรรยายมักไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ในระดับวิเคราะห์ สังเคราะห์ ซึ่งเป็นความสามารถขั้นสูง 6)การบรรยายมักไม่ค่อยจะเกิดการพัฒนาด้านเจตคติและทักษะพิสัย

2. การสอนแบบอภิปราย

การสอนแบบอภิปราย (discussion) คือการสอนที่มีลักษณะที่ ผู้เรียนมีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่เรียนซึ่งกันและกัน ความคิดเห็นที่เสนอออกมาจากประสบการณ์ที่แตกต่างกันของผู้เรียน การศึกษาค้นคว้า การพิจารณาไตร่ตรอง เป็นต้น การเสนอความคิดเห็นนั้นจะไม่อยู่ในรูปของสรุปผล หรือการประเมินว่าสิ่งใดถูกหรือสิ่งใดผิด แต่จะเป็นความคิดเห็นที่มีลักษณะเป็นคำชี้แจงประกอบด้วยหลักการและเหตุผล มีหลักฐานและข้อมูลสนับสนุนสิ่งที่ได้กล่าวหรืออภิปรายร่วมกัน หรืออย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งการสอนแบบอภิปรายมีรูปแบบที่หลากหลาย แต่ทุกรูปแบบมักจะมีลักษณะเฉพาะของตนเอง รูปแบบต่างๆ ของการสอนแบบอภิปราย ได้แก่ การร่วมกันอภิปรายทั้งชั้น การอภิปรายแบบถกแถลง หรือแบบโต้ว่าที่ การอภิปรายแบบซักค้านในศาล การอภิปรายเป็นทีมหรือคณะ การอภิปรายกลุ่มย่อย เป็นต้น

2.1 การอภิปรายทั้งชั้น (whole class discussion)

การอภิปรายทั้งชั้นมักหมายถึงการสอนอภิปรายที่มีผู้สอนเป็นผู้นำอภิปรายในลักษณะไม่เป็นทางการ ผู้สอนในฐานะผู้นำการอภิปรายจะถามคำถาม ให้ความกระจ่างแก่ข้อวิจารณ์ของผู้เรียน สรุป เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในประเด็นหรือหัวข้อที่เรียนนั้นๆ ส่วนใหญ่มักใช้ในกรณีต้องการทราบความคิดเห็นของผู้เรียน หรือผู้ที่เข้าร่วมประชุม

2.2 การอภิปรายแบบโต้ว่าที่ (debates)

การอภิปรายแบบโต้ว่าที่ มักใช้ในกรณีที่มีผู้เรียนจำนวนไม่มาก การอภิปรายนี้อาจกระทำโดยการแบ่งผู้เรียนออกเป็น 2 ฝ่าย อยู่คนละข้างของประเด็นปัญหา ฝ่ายหนึ่งเป็นฝ่ายสนับสนุน ส่วนอีกฝ่ายเป็นฝ่ายคัดค้าน แต่

ละฝ่ายอาจอภิปรายเพื่อสร้างน้ำหนักแก่ความคิดเห็นหรือความเชื่อของตนเอง โดยจะต้องหาหลักฐานหรือข้อมูลมาสนับสนุนความคิดของฝ่ายตนเองภายในเวลาที่กำหนดให้ อาจสลับกันเสนอและโต้แย้งเป็นคู่ๆ ในการสรุปการโต้แย้งผู้สอนอาจใช้วิธีการอภิปรายทั้งชั้นในประเด็นปัญหานั้น การอภิปรายแบบโต้วาทีนั้น มักใช้ในเนื้อหาหรือประเด็นที่ยังไม่มีข้อสรุปอย่างเด่นชัด เช่น ประเด็นความคิดเห็นขัดแย้งทางสังคม ทางด้านปรัชญา เป็นต้น การอภิปรายลักษณะนี้จะสามารถกระตุ้นให้ผู้ร่วมอภิปรายมีความคิดหลากหลาย และแลกเปลี่ยนมุมมองซึ่งกันและกัน เป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนยืดหยุ่น รับฟังความคิดเห็นผู้อื่น

2.3 การอภิปรายเป็นคณะ (panels)

เป็นวิธีการอภิปรายที่ผู้สอนจะแบ่งชั้นออกเป็นกลุ่มๆ กลุ่มละ 3-6 คน โดยให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มเป็นกรรมการ ศึกษาค้นคว้าเจาะลึกในเรื่องที่ได้รับมอบหมาย แต่ละเรื่องแล้วนำมาเสนอในกลุ่มใหญ่แล้วจึงสรุปผล เพื่อนำไปสู่การอภิปรายทั้งชั้นต่อไป ในปัจจุบันมักใช้สำหรับในการอภิปรายประเด็นสำคัญทางวิชาการ หรือทางการเมือง โดยมีผู้อภิปราย 2-3 ท่าน อยู่บนเวที และมีผู้ฟังร่วมกันอภิปราย ชักถาม เป็นต้น

2.4 การอภิปรายย่อย (buzz group)

การอภิปรายแบบย่อยนี้ เป็นวิธีที่แบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มขนาดเล็ก 2-6 คน เพื่อให้เกิดการอภิปรายในเวลาสั้นๆ ในหัวข้อหรือประเด็นที่กำหนด เมื่อเสร็จแล้ว แต่ละกลุ่มจะเสนอผลการอภิปรายต่อกลุ่มใหญ่ เพื่อกระตุ้นให้อภิปรายทั้งชั้นต่อไป การจัดการเรียนการสอนลักษณะนี้กำลังเป็นที่นิยม เชื่อว่าจะสามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนพัฒนากระบวนการคิด และการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ฝึกการเป็นผู้นำ และผู้ตามซึ่งต้องรับฟังความคิดเห็นจากผู้อื่น

2.5 การอภิปรายกลุ่มใหญ่ (forums)

เป็นรูปแบบการอภิปรายเฉพาะที่มีผู้เรียนกลุ่มเล็กเสนอข้อสารสนเทศ ที่ตนรอบรู้หรือเชี่ยวชาญต่อกลุ่มใหญ่ ในการสรุปผลผู้เสนอข้อสารสนเทศ จะเชิญชวนให้ผู้ฟังถามคำถามในประเด็นที่เสนอไปแล้ว เป็นต้น

ข้อเด่นของการสอนแบบอภิปราย 1) ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการอภิปราย รับฟังแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากเพื่อน ๆ มีมุมมองที่แตกต่าง เพื่อให้ได้สาระและความรู้อย่างหลากหลาย 2) ช่วยให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ผสมผสานความรู้ ประยุกต์ความเข้าใจและความรู้พื้นฐานประสบการณ์เดิมของผู้เรียนแต่ละคน เข้าด้วยกัน เกิดการพัฒนาทักษะทางปัญญาในระดับสูงในด้านการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ เกิดการวิพากษ์วิจารณ์ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน 3) เทคนิคของการอภิปรายจะช่วยพัฒนาเจตคติในด้านการแสดงความคิดเห็น และยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างเป็นระบบ ในการอภิปรายผู้เรียนจะได้แง่คิดมุมมองต่างๆที่มีความหลากหลาย มาเปรียบเทียบทบทวนข้อคิดเห็นของตนเองที่มีอยู่ ซึ่งทำให้สามารถพัฒนาเป็นความรู้ขึ้นได้อย่างมีความหมาย 4) ผู้เรียนมีโอกาสนำทักษะการตั้งคำถาม การอภิปราย การคิดอย่างเป็นระบบ จึงเป็นการคิดและจัดระบบ 5) ช่วยให้ผู้เรียนมีความกระฉับกระเฉงที่จะเรียนรู้ มีความตื่นตัวทางสมองในระดับสูง ไม่เฉื่อยชาเหมือนการสอนบางวิธี 6) การใช้การอภิปรายอย่างเหมาะสมจะช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนามโนทัศน์ที่มีต่อตนเอง (self concept) ในทางบวก สามารถสร้างสรรค์ความรู้และข้อสรุปได้ด้วยตนเอง 7) ช่วยพัฒนาการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รู้จักประเมินเหตุผลที่คนอื่นเสนอ ได้ฝึกฝนการเป็นผู้นำและผู้ตาม 8) ช่วยให้ข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียน ทำให้เกิดความเข้าใจที่ดีต่อผู้เรียน การสังเกตพฤติกรรมผู้เรียน ในการทำกิจกรรมของกลุ่มจะช่วยให้ได้ข้อสังเกตเกี่ยวกับการพัฒนาทางสังคม จิตวิทยา และอารมณ์ของผู้เรียน

ข้อจำกัดหรือข้อด้อย 1) การสอนด้วยวิธีการอภิปรายจะใช้เวลามากกว่ามาก 2) หากผู้สอนดำเนินการอภิปรายไม่ดี ผู้เรียนบางคนอาจผู้ผูกขาดการอภิปราย บางส่วนไม่ได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น ควรแบ่งกลุ่มไม่เกิน 4 คน 3) ในการอภิปรายอาจมีหัวข้อเนื้อหาที่ผู้เรียนกำลังอภิปรายนั้นนอกประเด็น ไม่ตรงกับเนื้อหาที่ผู้สอนต้องการให้เกิดการเรียนรู้ 4) ผู้สอนมักเกิดความคับข้องใจ เนื่องจากการอภิปรายบางครั้งไม่สามารถนำมาสรุปในประเด็นที่ผู้สอนต้องการให้เกิดการเรียนรู้ได้ 5) ผู้สอนที่ขาดประสบการณ์ บางครั้งไม่สามารถโน้มน้าวหรือให้ข้อมูล ชักจูงให้ผู้เรียนได้มีการอภิปราย และสร้างข้อความรู้ได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ตามหลักสูตรที่ได้วางแผนไว้

ข้อเสนอแนะ 1) ผู้สอนควรมีการวางแผนและเตรียมตัวเป็นอย่างดี โดยได้ศึกษาเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง ศึกษา ลักษณะของผู้เรียนและกิจกรรมกลุ่ม ศึกษาแหล่งข้อมูลแหล่งค้นคว้า เพื่อให้คำแนะนำกับนักเรียน 2) ส่งเสริมหรือ สร้างบรรยากาศของการยอมรับนับถือซึ่งกันและกัน ให้กับนักเรียนได้พูดกันอย่างเปิดอก สร้างบรรยากาศวิชาการ อย่างเป็นกันเองเป็นอิสระจากการถูกขู่บังคับให้ร่วมกันทำกิจกรรม 3) ผู้เรียนจะต้องมีการเตรียมตัวมีความพร้อม ได้ มีการอ่านเนื้อหาหรือกิจกรรมที่ผู้สอนได้มอบหมายให้ทำก่อนที่จะมีการอภิปราย เช่น ให้ศึกษาจากตำราหรือเอกสาร การสอนมาก่อนมีการอภิปราย เป็นต้น 4) ควรใช้วิธีการสอนแบบอภิปรายเมื่อต้องการพัฒนาการเรียนรู้ในด้าน พุทธ พิสัยในระดับสูง เช่น การวิเคราะห์ สังเคราะห์ การวิพากษ์วิจารณ์ ด้านจิตพิสัย เช่น รักการแสดงความคิดเห็น ให้ เหตุผลสนับสนุนความคิดเห็นของตนเอง ด้านทักษะต่าง ๆ เช่น การพูดอย่างเป็นระบบ ทักษะในการแสดงความคิดเห็น เป็นต้น 5) ควรกำหนดหัวข้อและประเด็นการวิจัยอย่างเหมาะสม มีความชัดเจน 6) ควรมีการเขียนหัวข้อและ ประเด็นที่จะอภิปรายบนกระดานดำ หรือแจกเอกสารให้ผู้เรียน อธิบายคำศัพท์หรือประเด็นให้เกิดความกระจ่างชัด ก่อนมีการอภิปราย การเสนอปัญหาและข้อสรุปต้องมีความกระจ่างชัดเพื่อให้เกิดการอภิปรายตรงประเด็น 7) พิจารณาเลือกใช้การอภิปรายอย่างหลากหลายวิธี เพื่อนำไปสู่การอภิปรายทั้งชั้น การใช้วิธีการอภิปรายอย่าง หลากหลายรูปแบบทำให้เกิดความสนุกสนานไม่จำเจน่าเบื่อ 8) ในกรณีที่เกิดบรรยากาศของความเงียบ หากความ เงียบนั้นเนื่องจากผู้เรียนต่างก็ใช้ความคิดวิเคราะห์ข้อมูล ผู้สอนก็ควรปล่อยให้ผู้เรียนได้คิด แต่หากความเงียบนั้น เกิดจากความรู้สึกสับสนไม่เข้าใจ ผู้สอนควรเป็นผู้อธิบายสร้างความกระจ่างชัดในประเด็นต่าง ๆ หรืออาจใช้วิธีการตั้ง ประเด็นคำถาม หรือแนะนำวิธีการอ่านและทำความเข้าใจ หรือให้ข้อมูลเพิ่มเติมจนเกิดความเข้าใจและสามารถ ร่วมกันอภิปรายต่อไปได้ เป็นต้น 9) กระตุ้นให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการอภิปราย แต่จะต้องตระหนักว่า ไม่จำเป็น ที่ผู้เรียนทุกคนต้องพูดในทุกหัวข้อ ซึ่งบางครั้งผู้ฟังอาจกำลังคิดพิจารณาในสิ่งที่เพื่อพูดและไตร่ตรองข้อความรู้ อยู่ ผู้สอนควรเป็นผู้พิจารณาบรรยากาศของการอภิปรายและเร่งเร้า หรือสร้างบรรยากาศที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ เป็น ต้น 10) กรณีที่มีผู้ผูกขาดการอภิปราย ในวงการประชุมหรือการอภิปรายมักจะมีผู้ผูกขาดการอภิปรายหรือแสดง ความคิดเห็นเสมอ ๆ ผู้สอนสามารถแก้ไขโดย (1) ให้คำแนะนำบุคคลนั้นเป็นการส่วนตัว (2) กระตุ้นให้ผู้อื่นร่วม แสดงความคิดเห็น (3) สร้างความเข้าใจหรือให้ความรู้ในด้านการประชุมและการอภิปรายกลุ่มให้กับผู้เรียน (4) จำกัดจำนวนผู้เรียนในแต่ละกลุ่มให้เหมาะสม ไม่ควรกลุ่มละ 4 คน เป็นต้น 11) เมื่อการอภิปรายสิ้นสุดลงควรมีการ สรุปประเด็นและเนื้อหาสาระของการอภิปรายเสมอ ไม่ว่าจะช่วยกันสรุปหรือการสรุปโดยผู้สอนก็ตาม และควรเปิด โอกาสให้มีผู้ซักถามและเสนอแนะเพิ่มเติมด้วย 12) ไม่ควรให้คะแนนหรือประเมินผลการอภิปราย เว้นแต่จะมี จุดประสงค์เพื่อพัฒนาความสามารถในการอภิปราย เพราะการที่ผู้เรียนทราบว่าจะไม่มีการให้คะแนนการอภิปราย จะกระตุ้นให้อภิปรายอย่างเสรี และตรงไปตรงมา 13) คิดหากิจกรรมต่อจากการอภิปราย โดยธรรมชาติแล้วการ อภิปรายที่ประสพผลสำเร็จจะนำไปสู่กิจกรรมการเรียนรู้อื่น ๆ ต่อไป

3. การสอนแบบสัมมนา (seminar)

การสอนแบบสัมมนาคือการสอนที่มีลักษณะที่มอบหมายงานให้ผู้เรียนไปค้นคว้าเนื้อหาอย่างลึกซึ้งและมา นำเสนอในกลุ่มเพื่ออภิปรายร่วมกัน เรื่องที่สัมมนาอาจเป็นเรื่องเดียว หรือหลายเรื่องแล้วแต่ความเหมาะสมหรือตาม ความสนใจของผู้เรียน ในการศึกษาค้นคว้าและการนำเสนอ อาจใช้วิธีใดวิธีหนึ่งหรือหลายวิธีร่วมกันก็ได้ เช่น การศึกษาจากตำรา เอกสารวิชาการ และอินเทอร์เน็ต ศึกษาจากผู้เชี่ยวชาญ ค้นคว้าจากการทดลอง เป็นต้น การสอน แบบสัมมนานี้ มักนิยมใช้สอนผู้เรียนระดับบัณฑิตศึกษา

ข้อดีของการสอนแบบสัมมนา เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนรักการค้นคว้า ค้นหาความรู้ตามที่ตนเองต้องการ เป็นการฝึกฝนการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนมีอิสระในการค้นคว้าหาความรู้ได้หลากหลายตามที่ตนเองต้องการ และมีความถนัด

ข้อจำกัดของการสอนแบบสัมมนา หากผู้เรียนมีจำนวนมาก มักจะทำให้ประสิทธิภาพการเรียนการสอน ลดลง และต้องใช้เวลามาก เหมาะสำหรับผู้เรียนที่มีจำนวนไม่มาก รูปแบบการรายงานสิ่งที่ค้นคว้า หากผู้เรียน

นำเสนอไม่น่าสนใจเช่น ใช้วิธีการบรรยาย ที่ไม่มีการสรุปประเด็นอย่างชัดเจน อาจทำให้บรรยากาศไม่น่าสนใจ นอกจากนั้นเนื้อหาที่ผู้เรียนนำเสนอกว้างจนเกินไปและมีลักษณะเยิ่นเย้อ หรือแคบเฉพาะเกินไปอาจไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร สู้วิธีการบรรยายโดยผู้สอนไม่ได้

ข้อเสนอแนะ ผู้สอนควรมีความเข้าใจในลักษณะการสอนแบบสัมมนาเป็นอย่างดี ควรมีการสอนและถ่ายทอดเทคนิคการค้นคว้า เทคนิคการจับประเด็น และเทคนิคการนำเสนอให้กับผู้เรียน ซึ่งจะสามารถทำให้ผู้เรียนที่ต้องนำเสนอผลการสัมมนาน่าสนใจ นอกจากนั้นควรมีการกำหนดประเด็นเนื้อหาที่ค้นคว้าให้มีความชัดเจนและรัดกุมเหมาะสมกับเวลา เป็นต้น บรรยากาศของการนำเสนอผลการสัมมนา ผู้สอนอาจเป็นผู้นำเสนอประเด็น ปัญหาที่ช่วยสร้างบรรยากาศให้น่าสนใจและชวนติดตาม

4.การสอนโดยการแสดงบทบาทสมมติ

การสอนโดยการแสดงบทบาทสมมติ (role playing) คือเทคนิคการสอนที่ให้ผู้เรียนได้แสดงบทบาทในสถานการณ์ที่สมมติขึ้น หรือแสดงบทบาทที่กำหนดให้ การแสดงบทบาทสมมติมี 2 ประเภทคือ 1) ผู้แสดงบทบาทสมมติจะต้องแสดงบทบาทของผู้อื่นโดยละทิ้งแบบแผนพฤติกรรมของตนเอง บทบาทบุคคลอื่นอาจเป็นบทบาทจริง เช่น คนที่มีชื่อเสียงในประวัติศาสตร์ หรือการเปลี่ยนบทบาทกับเพื่อน ๆ ในห้องเรียน หรือเป็นบุคคลสมมติเช่น เป็นครู ชวนา พ่อค้า เป็นต้น ผู้แสดงบทบาทสมมติจะพูด คิด ประพฤติหรือมีความรู้สึกเหมือนกับบุคคลที่ตนเองสวมบทบาทอยู่ 2) ผู้แสดงบทบาทจะยังคงรักษาบทบาทและแบบแผน พฤติกรรมของตนเองไว้ แต่ปฏิบัติอยู่ในสถานการณ์ที่อาจพบในอนาคต เช่น การสมัครงาน การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ผู้แนะแนวให้คำปรึกษาแก่นักเรียน บทบาทสมมติประเภทนี้ เป็นประโยชน์ต่อการฝึกฝนทักษะเฉพาะ เช่น ทักษะการแนะแนว การสัมภาษณ์ การสอน การจูงใจ การควบคุมความขัดแย้ง เป็นต้น การแสดงบทบาทสมมติแตกต่างจากเกมจำลองสถานการณ์ตรงที่ไม่มีกฎเกณฑ์ และการแข่งขัน

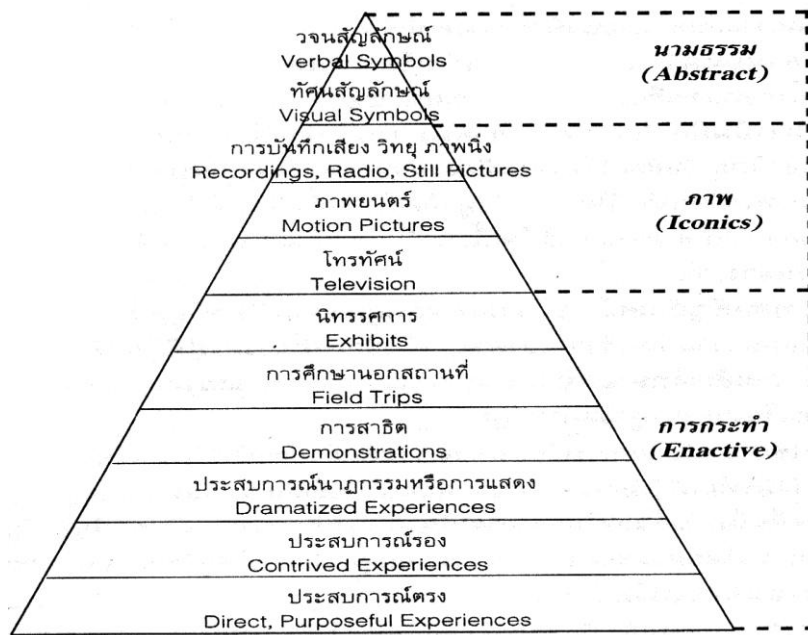
ข้อดี 1)ช่วยให้เกิดความเข้าใจว่าผู้อื่นภายใต้สถานการณ์นั้น ๆ อาจคิด รู้สึก และปฏิบัติตนเองอย่างไร ช่วยให้มีความรู้สึกเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนพฤติกรรม เปลี่ยนแปลงเจตคติ 2)ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ เตรียมพร้อมสำหรับรับสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นจริงในอนาคต นอกจากนั้นยังสามารถช่วยให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทักษะทางสังคม 3)มักใช้สอนหรือประเมินผลการเรียนรู้ด้านเจตพิสัย และการเรียนรู้ 4)ผู้แสดงสามารถเรียนรู้บทบาทและจัดกระบวนการความรู้สึกนึกคิดการตอบสนองโดยฉับพลัน ต่อสิ่งเร้าต่างๆ หรือสถานการณ์ตามสภาพจริง 5)ฝึกการใช้ระบบการสื่อสารโดยการปฏิบัติมากกว่าการใช้ถ้อยคำ

ข้อจำกัด การเรียนการสอนด้วยวิธีสมมติบทบาทนั้นจำเป็นต้องมีการเตรียมการ ชักซ้อม ซึ่งต้องใช้เวลาและอุปกรณ์มาก ผู้เรียนที่ขาดทักษะการแสดงและข้อ่าย มักมีความเครียด นอกจากนั้นผู้เรียนส่วนหนึ่งไม่สามารถแสดงได้ตามบทบาทที่ได้วางแผนไว้ หากผู้เรียนไม่สามารถเชื่อมโยงกิจกรรมที่แสดงให้เข้ากับเนื้อหาหรือบทเรียนได้ ทำให้กิจกรรมดังกล่าวด้วยคุณค่าลง

ข้อเสนอแนะ 1)ผู้สอนควรได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน และสิ่งที่ต้องการหรือผลการเรียนรู้ที่เกิดจากการทำกิจกรรมบทบาทสมมติ 2)ผู้สอนควรมีการเตรียมสถานการณ์และมีคำอธิบายสถานการณ์ต่างๆให้ชัดเจน สำหรับผู้ที่จะต้องแสดงในบทบาทต่างๆ ซึ่งผู้แสดงจะต้องจดจำสถานการณ์ความรู้สึกอารมณ์ของตัวเองที่ตนเองได้แสดงบทบาทนั้นๆ เพื่อจะได้นำมาถ่ายทอดประสบการณ์ให้กับเพื่อนๆ ในชั้นเรียนต่อไป 3)ควรใช้เวลาสั้นๆ สำหรับผู้ที่จะแสดงบทบาทสมมติได้ชักซ้อม เตรียมการ ประมวลข้อความรู้และประสบการณ์ที่ได้ก่อนนำเสนอในกลุ่มใหญ่ต่อไป 4)ควรเปิดโอกาสให้มีการปรับปรุงและกิจกรรมใหม่หากผู้เรียนต้องการ 5)หลังจากการแสดงบทบาทสมมติควรมีการอภิปรายถึงพฤติกรรมของตัวละครและบทบาทที่แสดง ประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้เรียน โดยใช้คำถามในลักษณะต่อไปนี้ (1)แต่ละคนได้แสดงบทบาทได้สมจริงเพียงใด (2)มีความแตกต่างของบทบาทที่ได้แสดงในทางใด (3)การแสดงบทบาทเปลี่ยนแปลงความคิดของท่านต่อประเด็นต่างๆในตัวละครที่แสดงอย่างไรบ้าง (4)อะไรคือจุดประสงค์ของการแสดงบทบาทสมมติสำหรับบทเรียนนี้

5. สื่อการเรียนการสอน

Edgar Dale (อ้างถึงใน กิดานันท์ มลิทอง, 2543) ได้จัดแบ่งสื่อการสอนเพื่อเป็นแนวทางในการอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่าง สื่อโสตทัศนูปกรณ์ต่างๆ ในขณะที่เดียวกันก็เป็นการแสดงขั้นตอนของประสบการณ์การเรียนรู้และการใช้สื่อแต่ละประเภทในกระบวนการเรียนรู้ด้วย โดยพัฒนาตามแนวคิดของ Bruner โดยนำมาสร้างเป็น “กรวยประสบการณ์” (cone of experiences) (รูปที่ 17) ซึ่งมีลำดับขั้นตอนดังนี้ 1) ประสบการณ์ตรง เป็นประสบการณ์ขั้นที่เป็นรูปธรรมมากที่สุด โดยการให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์โดยตรงจากของจริง สถานการณ์จริง หรือด้วยการกระทำของตนเอง 2) ประสบการณ์รอง เป็นการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียน เรียนจากสิ่งที่ใกล้เคียงความเป็นจริงที่สุด อาจเป็นของจำลองหรือการจำลองเหตุการณ์ 3) การแสดง เป็นการแสดงบทบาทสมมติ เพื่อเป็นการจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียนในเรื่องที่มีข้อจำกัดด้วยยุคสมัย เวลา และสถานที่ 4) การสาธิต เป็นการแสดงหรือกระทำประกอบคำอธิบาย เพื่อให้เห็นลำดับขั้นตอนของการกระทำนั้นๆ 5) การศึกษานอกสถานที่ เป็นการให้ผู้เรียนได้รับและเรียนรู้ประสบการณ์ต่างๆ ภายนอกสถานที่เรียน 6) นิทรรศการ เป็นการจัดแสดงสิ่งต่างๆ เพื่อให้สาระกับผู้เรียน 7) โทรทัศน์ ทั้งแบบวงจรเปิดหรือวงจรปิด 8) ภาพยนตร์ เป็นภาพที่บันทึกเรื่องราวเหตุการณ์ลงบนฟิล์ม 9) การบันทึกเสียง ซึ่งจะให้ผู้เรียนทั้งอ่านหนังสือไม่ออก 10) ทัศนสัญลักษณ์ (visual symbols) เช่น แผนที่ แผนภูมิ ซึ่งเป็นสิ่งที่เป็นสัญลักษณ์แทนความเป็นจริงของสิ่งต่างๆ 11) วจนสัญลักษณ์ (verbal symbols) เป็นประสบการณ์ขั้นที่เป็นนามธรรมมากที่สุด ได้แก่ ตัวหนังสือในภาษาเขียน และเสียงของคำพูดในภาษาพูด

รูปที่ 17 แสดงกรวยประสบการณ์ของ Edgar Dale และเปรียบเทียบกับลักษณะสำคัญในการเรียนรู้ของ Bruner (ดัดแปลงจาก กิดานันท์ มลิทอง, 2543)

จะเห็นได้ว่ากรวยประสบการณ์ของ Dale มีลักษณะคู่ขนานกับโครงสร้างกิจกรรมของ Bruner ซึ่งประสบการณ์จากฐานขึ้นไป 6 ระดับ จะเป็นการให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ด้วยตนเองจากการกระทำ การมีส่วนร่วมในรูปแบบต่างๆ ที่เป็นประสบการณ์จริง และการสังเกตจากของจริงหรือเหตุการณ์จริง ซึ่งเทียบได้กับการเรียนรู้ด้วยการกระทำของ Bruner ในระดับที่ 7-9 เป็นการที่ให้ผู้เรียนได้สังเกตเหตุการณ์หรือรับประสบการณ์จากการถ่ายทอดโดยสื่อประเภทภาพและเสียง เสมือนการเรียนรู้ด้วยภาพของ Bruner และใน 2 ระดับสุดท้ายเป็นขั้นตอนของการเรียนรู้และได้รับประสบการณ์จากสัญลักษณ์ในรูปแบบของตัวอักษร เครื่องหมายหรือคำพูด ซึ่งมีลักษณะเป็นนามธรรมมากที่สุด ซึ่งการเรียนแบบประสบการณ์ หมายถึง การเรียนรู้จากประสบการณ์หรือการเรียนรู้จากการ

ได้ลงมือปฏิบัติจริง โดยผู้เรียนได้มีโอกาสรับประสบการณ์ ได้รับการกระตุ้นให้สะท้อนแนวคิดจากสิ่งต่างๆ เพื่อพัฒนาทักษะใหม่ๆ เจตคติใหม่ๆ หรือวิธีการคิดใหม่ๆ ซึ่งการเรียนดังกล่าว ผู้สอนควรมีความยืดหยุ่นเรื่องเวลา เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีเวลาอย่างเพียงพอในการเรียนรู้หรือค้นพบสิ่งใหม่ๆ โดยไม่จำเป็นต้องเรียนในชั้นเรียน หรือห้องเรียนเท่านั้น ผู้สอนอาจใช้บริเวณโรงเรียน ชุมชน หมู่บ้าน แหล่งปัญหาจริง เพื่อเชื่อมโยงผู้เรียน อาจใช้ผู้รู้ หรือผู้ชำนาญในท้องถิ่น เพื่อให้บุคคลดังกล่าวนี้ ให้ความรู้กับผู้เรียน ผู้สอนควรจัดแหล่งการเรียนรู้และสถานการณ์ที่เหมาะสมเพื่อให้ผู้เรียนได้เผชิญกับปัญหาและสถานการณ์ปัญหาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ (สมศักดิ์ ภูวิภาตววรรณ, 2544) อย่างไรก็ตามในปัจจุบันเทคโนโลยีด้านคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต มีการพัฒนาไปมากและรวดเร็ว ส่งผลให้สื่อการจัดการเรียนการสอนมีการพัฒนาไปอย่างก้าวกระโดด สามารถเรียนรู้ผ่านระบบ ได้ตลอดเวลา และทุกสถานที่ การปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้สอน สามารถทำได้โดยตรงอย่างรวดเร็ว ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว

5. หลักการเลือกสื่อและกิจกรรมในชั้นเรียน

แนวทางการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นประสบการณ์จะพยายามจัดสถานการณ์เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเผชิญกับปัญหาและสถานการณ์จริง ซึ่งเนื้อหาการเรียนการสอนตามหลักสูตรในระดับอุดมศึกษาโดยทั่วไปสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่ม 1) เนื้อหาส่วนที่เป็นทฤษฎี, 2) เนื้อหาที่เน้นฝึกทักษะปฏิบัติ, 3) เนื้อหาในส่วนที่นำไปประยุกต์ใช้

1. เนื้อหาส่วนที่เป็นทฤษฎี

เนื้อหาส่วนที่เป็นทฤษฎีมักมุ่งพัฒนาด้านความรู้ความเข้าใจเชิงทฤษฎี เพื่อปูพื้นฐานความรู้ และสร้างองค์ความรู้และทฤษฎีเอง ผู้สอนควรจัดสาระการเรียนรู้เป็นเนื้อหา โดยสรุปอาจจัดการเป็นรูปไปงาน หรือแบ่งออกเป็น ส่วนๆ คล้ายตัวต่อ (jigsaw) และมอบหมายให้ผู้เรียนแต่ละคนศึกษาแล้วช่วยกันนำมาเชื่อมต่อกันเป็นเนื้อหาทั้งหมด โดยเน้นให้ผู้เรียนได้มีโอกาสร่วมกันทำกิจกรรม หรือหากเนื้อหาดังกล่าวมีความยากและซับซ้อนไม่สามารถทำกิจกรรมให้กับผู้เรียน อาจจำเป็นต้องสอนโดยการบรรยายน่าจะเหมาะสมกว่า

2. เนื้อหาที่เน้นฝึกทักษะปฏิบัติ

เนื้อหาส่วนที่ฝึกปฏิบัติ ผู้สอนอาจจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยมุ่งให้ผู้เรียนได้เห็นวิธีการปฏิบัติจากของจริง เห็นตัวอย่างจริงจากสถานการณ์จริง ภาพจริง หรือวีดิทัศน์จากสภาพการณ์จริง แสดงหรือสาธิตและทำเป็นตัวอย่าง จากนั้นเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึก โดยผู้สอนคอยให้คำชี้แนะและอธิบายข้อสงสัย ตรวจสอบความถูกต้อง และเสริมสร้างความมั่นใจในการปฏิบัติ โดยเริ่มจากการใช้เทคนิคพื้นฐานที่ง่ายก่อน แล้วจึงค่อยๆ เพิ่มเทคนิคที่มีความซับซ้อนมากขึ้น

3. เนื้อหาในส่วนที่เป็นการประยุกต์ใช้

เนื้อหาส่วนที่เป็นการประยุกต์ใช้ ผู้สอนควรดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนได้เผชิญกับปัญหา โดยสมมติกรณีปัญหาเรื่องราว หรือมอบหมายให้แก้ปัญหา เพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้ความรู้ที่เรียนมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหา โดยเน้นเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหา ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดังกล่าวควรมีความยืดหยุ่น มีกิจกรรมหลากหลาย แปลกใหม่ ทำทาย ทำให้ผู้เรียนสนุกสนาน ตื่นเต้นและไม่น่าเบื่อ

นอกจากนั้น ควรมีการมอบหมายให้ผู้เรียนร่วมกันทำงานในลักษณะเป็นโครงการย่อยๆ (project) ที่สามารถนำเอาความรู้ เนื้อหาในบทเรียนมาแก้ปัญหาตามความสนใจของผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีโอกาสคิดอย่างเป็นอิสระและมีความสุขในการทำงานร่วมกัน

6. คำถามคือหัวใจของการสอน

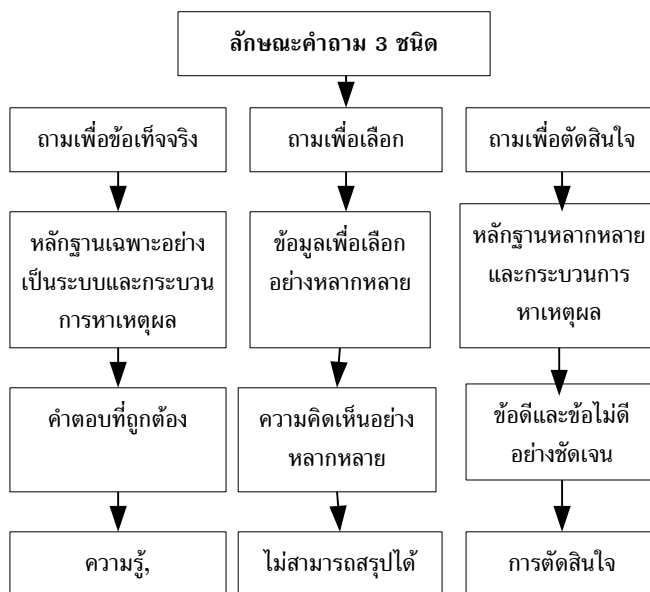
การสอนที่มุ่งเน้นประสบการณ์นั้น การตั้งประเด็น/ปัญหาเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ กล่าวคือผู้สอนสามารถใช้ประเด็นคำถามเพื่อกระตุ้นจุดประเด็นหรือชี้แนะให้ผู้เรียนได้คิด วิเคราะห์ และไตร่ตรองเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตามเนื้อหาที่ต้องการ ลักษณะประเด็นคำถามสามารถจำแนกออกเป็น 3 ลักษณะคือ 1) ประเด็นคำถามเพื่อข้อเท็จจริง 2) ประเด็น/คำถามเพื่อเลือก 3) ประเด็น/คำถามเพื่อตัดสินใจ **ดังรูปที่ 18**

1. ประเด็น/คำถามเพื่อข้อเท็จจริง

ประเด็นคำถามเพื่อข้อเท็จจริงต้องการข้อมูล หลักฐาน และกระบวนการหาเหตุผลอย่างเป็นระบบและอยู่ในกรอบเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่งเพื่อค้นหาคำตอบที่ถูกต้อง และผลลัพธ์ที่ได้คือข้อความรู้ ตัวอย่างคำถามเพื่อข้อเท็จจริงได้แก่ 1) อะไรคือจุดเดือดของน้ำ? 2) กิ่งไม้ น้ำคือกิ่งอะไร? 3) อะไรคือความแตกต่างของสมการทั้งสองนี้? 4) รถยนต์นี้ทำงานอย่างไร? เป็นต้น

2. ประเด็น/คำถามเพื่อเลือก

ประเด็นคำถามเพื่อเลือกต้องการข้อมูลอย่างหลากหลายเพื่อประกอบการเลือก เพื่อนำไปสู่การนำเสนอข้อคิดเห็นต่าง ๆ อย่างมากมาย ซึ่งคำตอบที่ได้จากคำถามชนิดนี้มีความหลากหลายอย่างมาก ขึ้นกับข้อมูลเดิมและประสบการณ์และมุมมองของผู้ตอบ ผลลัพธ์ที่ได้จึงไม่สามารถสรุปได้ ตัวอย่างคำถามลักษณะนี้ได้แก่ 1) ปิดภาคการศึกษานี้ คุณต้องการจะไปเที่ยวที่ไหนระหว่างภูเขา หรือทะเล? 2) คุณชอบใส่เสื้อผ้าลักษณะนั้นอย่างไร? 3) อะไรทำให้คุณชอบทานอาหารแบบนี้

รูปที่ 18 แสดงลักษณะของประเด็นคำถาม (ดัดแปลงจาก Paul & Elder, 2001)

3. ประเด็น/คำถามเพื่อตัดสินใจ

ประเด็นคำถามเพื่อตัดสินใจนั้นต้องการข้อมูลหลักฐานและกระบวนการหาเหตุผลอย่างหลากหลาย ทุก ๆ ระบบไว้ขอบเขต เพื่อการแยกแยะถึงข้อดีและข้อด้อยและตัดสินใจในที่สุดซึ่งผลลัพธ์หรือคำตอบที่ได้อาจมีข้อโต้แย้งได้ซึ่งขึ้นกับความสมเหตุสมผลของผู้ตอบและการอภิปรายเหตุและผลนั้น ๆ 1) อะไรเป็นสิ่งที่สมควรทำมากที่สุดในการที่จะรักษาสภาพแวดล้อมของโลก 2) การทำแท้งผิดศีลธรรมจริงหรือ 3) อะไรที่ควรทำเพื่อลดปัญหาผู้ติดยาในสังคม?

บรรณานุกรม

1. กิ่งฟ้า ลินจุงศ์ และ สุลัดดา ลอยฟ้า. (2535). ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. ใน: ไพศาล สุวรรณน้อย บรรณาธิการ, คู่มือการพัฒนาการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ฝ่ายวิชาการ.
2. กิตานันท์ มลิทอง. (2543). เทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรม, พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.
3. Paul, R., Elder L. (2001). Critical thinking. New Jersey: Prentice Hall.